

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ: СИНЕРГІЯ ДІЙ УРЯДУ ТА НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Анатолій Соловей

Чотири кити, на яких будується публічна дипломатія України

Стаття розглядає системотворчі завдання та виклики, що стоять перед управлінням публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України, співпрацю з Міністерством культури та іншими партнерами. Акцентується увага на процесі модернізації нормативно-правової бази, посиленні організаційної спроможності відповідних державних установ реалізувати

проекти культурної дипломатії, а також на найуспішніших проектах, ініційованих та імплементованих управлінням за період свого інституційного становлення.

Ключові слова: Міністерство закордонних справ, управління публічної дипломатії, Український Інститут, культурно-інформаційні центри.

The author analyzes the systemic tasks and challenges faced by the Public Diplomacy Directorate of Ukraine's Ministry of Foreign Affairs (MFA), as well as its cooperation with the Ministry of Culture and other stakeholders. The author explores how amendments to Ukraine's normative documents and legal procedures helped improve the organizational capacity of state institutions and facilitated their implementation of projects in the field of cultural diplomacy. The article describes the most successful projects implemented by the MFA's cultural diplomacy unit since its inception.

Keywords: Ministry of Foreign Affairs of Ukraine; Public Diplomacy Directorate, Ukrainian Institute, culture and information centers.

На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин культура є одним із факторів гармонізації міжнародного співробітництва і посідає помітне місце в міжнародній політиці. Потенціал культури охоплює такі сфери, як мистецтво, наука, туризм, освіта – це дозволяє значно розширити можливос-

ті дипломатичного діалогу і сформувати сприятливе середовище для досягнення стратегічних цілей держави у політичній, економічній, безпековій та інших сферах.

Саме тому одним із найбільш дієвих інструментів зовнішньої комунікації України я вважаю

культурну дипломатію, яка розпочала своє інституційне становлення у Міністерстві закордонних справ у 2016 році. Таким чином багаторічні дискусії про стратегічну потребу створення профільного культурного підрозділу оформилися в практичний дієвий проект – Управління публічної дипломатії (УПД) з відділом культурної дипломатії.

Створення в МЗС такої структури – це відповідь на виклики часу, які вимагають від нас новаторських підходів і креативних рішень. Історичний досвід свідчить, що активне використання державами інструментарію культурної дипломатії завжди полегшувало інтеграцію країни у світовий культурний простір. За потужністю впливу провідні держави розглядають м'яку силу культурної дипломатії на одному рівні з військово-політичними та економічними засобами. Саме тому, враховуючи міжнародні політичні реалії, активізація діяльності МЗС у сфері культурної дипломатії та іміджевої політики є цілком логічною.

Часто бачення завдань культурної дипломатії у пересічних громадян обмежується організацією концертів та гастролей творчих колективів за кордоном. Хоча УПД дійсно надає підтримку українським культурним діячам у світі, однак це лише один зі способів донесення нашого «арсеналу переконань» до іноземної аудиторії. Завдання Управління є більш концептуальними, зокрема ми працюємо над створенням стабільного і безперервно діючого державного механізму презентації України за кордоном, який, подібно до конвеєра, багато років поспіль успішно створюватиме позитивний імідж нашої держави у світі. Така система потребує не тільки перелаштування всього механізму зовнішніх культурних зв'язків, підготовки фахових кадрів, а також внесення ґрунтовних змін до українського законодавства та вдосконалення процедур формування відповідного бюджету. Допоки такий механізм не буде створено, наші можливості у сфері культурної дипломатії матимуть серйозні обмеження.

Наша діяльність тримається на чотирьох умовних опорах-колонах: фахівці, інституції, законодавство та бюджет. Незважаючи на незначний термін нашого існування, на кожному з цих стратегічних напрямів ми вже маємо відчутні результати.

Найбільшим нашим капіталом і запорукою успіху є колектив УПД. Це молоді й енергійні люди, які прийшли в управління публічної дипломатії за «покликом серця» і пройшли суворий конкурсний відбір. Кожен має можливість для самостійної роботи і самореалізації. Головний принцип нашої роботи – більше повноважень – більше

відповідальності. Пріоритетну увагу приділяємо підвищенню кваліфікації та застосуванню у роботі найкращих світових практик.

У сфері інституційної розбудови нашим флагманським проектом є створення Українського Інституту, головним завданням якого буде системна і всебічна презентація сучасної України за кордоном. У лютому цього року Міністр закордонних справ Павло Клімкін представив цей проект українській громадськості та дав старт публічному обговоренню цієї важливої ініціативи МЗС. На нинішньому етапі ведеться узгодження необхідних документів з причетними міністерствами і відомствами, а також діалог з іншими стейкхолдерами щодо модальностей функціонування Інституту та можливостей співпраці. Зокрема вважаємо закордонних українців потенційними партнерами і помічниками у цьому процесі, важливим джерелом знань і корисних контактів Інституту у країнах перебування. Також попереду проведення низки громадських обговорень за круглим столом, зокрема 23 березня вже відбулася перша дискусія у такому форматі.

Однією з найбільш ресурсомістких ділянок у нашій роботі є модернізація нормативно-правової бази, яка повинна «розв'язати руки» МЗС, закордонним дипустановам та новостворюваному Українському Інституту у сфері реалізації сучасних проектів публічної та культурної дипломатії, просування позитивного іміджу, як це відбувається у багатьох країнах світу. Одразу після утворення УПД нами була проведена ґрунтовна інвентаризація нормативно-правової бази. Зокрема з'ясувалося, що чинна на той час постанова Кабінету Міністрів України, яка регулює порядок витрачання коштів у рамках бюджетної програми, спрямованої на просування позитивного іміджу України за кордоном, обмежує роботу МЗС проведенням конференцій/круглих столів та розміщенням публікацій! Таким чином, про культурну дипломатію не йшлося взагалі. Тому ми одразу розпочали роботу зі створення нового Порядку використання бюджетних коштів у контексті публічної та культурної дипломатії. Були проведені консультації з представниками іноземних культурних інституцій, які працюють в Україні, відбулося узагальнення та врахування власних напрацювань у реалізації масштабних проектів, зокрема таких, як Open Air МЗС «Я Ветеран» та інформаційно-іміджевий супровід Франкфуртського книжкового ярмарку.

Після тривалого та складного узгодження з низкою інших міністерств наприкінці березня

цього року Уряд ухвалив оновлений Порядок. Важливість цієї події важко переоцінити. Варто зазначити, що цей стратегічний документ було розроблено з урахуванням міжнародного досвіду роботи зовнішньополітичних відомств іноземних держав у сфері публічної та культурної дипломатії. Ми заклали у нього такі потужні можливості, як ведення інформаційних кампаній, можливість відряджати за кордон експертів-неурядовців, розширили перелік заходів у сфері культурної дипломатії та багато іншого.

Водночас враховуючи, що даний напрям є новою складовою зовнішньої політики нашої держави, однією з вимог часу є створення сучасної концепції комунікації державних і приватних акторів, яка сприятиме налагодженню конструктивної взаємодії для досягнення кращого результату. Позитивним прикладом такої синергії вважаємо спільний проект МЗС, Міністерства культури та книговидавництва із представлення України на Франкфуртському книжковому ярмарку у 2016 році, де МЗС забезпечило інформаційно-іміджевий супровід та виготовлення українського стенду.

Хотів би повернутися до питання створення Українського Інституту. Як відомо, провідні зарубіжні країни вкладають значні кошти у створення розгалуженої мережі своїх культурних центрів по світу. Україна не є виключенням, зокрема у підпорядкуванні МЗС налічується 20 культурно-інформаційних центрів (КІЦ), однак їхнє наповнення контентом вимагає суттєвого покращення. Крім того, результативність функціонування КІЦу залежить здебільшого від ентузіазму керівника

дипустанови та його співробітників. Така ситуація потребує радикальних змін. Тому поступово мережу КІЦів буде замінено ефективними закордонними відділеннями Українського Інституту з єдиним координаційним центром.

Очевидно, що міркування економічного характеру відіграватимуть у процесі створення Інституту критично важливу роль. У 2016 році в ході бюджетного планування видатків на 2017 рік МЗС заклало кошти, необхідні для функціонування Інституту на першому етапі у складі центрального офісу в Києві та 4–5 закордонних відділень: у США, Франції, Німеччині, Італії та Польщі (*перелік орієнтовний*). Ми також передбачили фінансування його операційної діяльності. Проте сьогодні зарано говорити про конкретні цифри, оскільки проект ще проходить відповідне узгодження з Міністерством фінансів.

Підсумовуючи сказане, хотів би запевнити учасників Третього форуму культурної дипломатії України, що українські дипломати докладатимуть усіх можливих зусиль для активної інтеграції України у світовий культурний контекст, а культурна дипломатія, яка вже стала невід'ємною частиною зовнішньої політики нашої держави, безумовно сприятиме зміцненню позицій нашої держави за кордоном. Популяризація української сучасної і традиційної культури, зміцнення духовно-культурних зв'язків із закордонним українством, спортивне співробітництво, надання освітніх послуг, креативна економіка, збільшення туристичної привабливості – усі ці складові повинні розширювати присутність України в різних куточках світу.